

Brüssel, 19. november 2018
(OR. en)

13581/18

CONOP 98
CODUN 36
COARM 289
CFSP/PESC 985
COSI 288
ENFOPOL 565

MENETLUSE TULEMUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Kuupäev:	19. november 2018
Saaja:	Delegatsioonid
Eelmise dok nr:	13498/18
Teema:	Eelnõu: nõukogu järeldused ebaseaduslike tulirelvade, väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona vastast võitlust käsitleva ELi strateegia vastuvõtmise kohta - Nõukogu järeldused (19. november 2018)

Delegatsioonidele edastatakse lisas nõukogu järeldused ebaseaduslike tulirelvade, väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona vastast võitlust käsitleva ELi strateegia vastuvõtmise kohta, mille nõukogu võttis vastu oma 19. novembril 2018 toimunud 3652. istungil.

**NÕUKOGU JÄRELDUSED EBASEADUSLIKE TULIRELVADE, VÄIKE- JA
KERGRELVADE NING NENDE LASKEMOONA VASTAST VÕITLUST
KÄSITLEVA ELI STRATEEGIA VASTUVÕTMISE KOHTA**

1. Nõukogu võtab teadmiseks, et ebaseaduslikud väike- ja kergrelvad põhjustavad jätkuvalt ebastabiilsust ja relvavägivalda, pidurdavad kestlikku arengut ning kriisiohjepüüdlusi, destabiliseerivad veelgi terveid piirkondi, selles asuvaid riike ja kogukondi, õhutavad relvavägivalda ja organiseeritud kuritegevust ning võimendavad terrorirünnakute tagajärgi. Seetõttu on nõukogu võtnud kohustuse ennetada ja tõkestada väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ebaseaduslikku kaubandust ning propageerib seoses nende seadusliku kaubandusega vastutustundlikku käitumist.
2. Nõukogu tunnustab väike- ja kergrelvade ebaseadusliku kaubanduse kõigi aspektide ennetamist, tõkestamist ja likvideerimist käsitlevat ÜRO väike- ja kergrelvade alast tegevuskava kui globaalset raamistikku ebaseaduslike väike- ja kergrelvade põhjustatud ohu vastu võitlemiseks ning toetab selle täielikku ja tõhusat rakendamist riiklikul, piirkondlikul ja ülemaailmsel tasandil; samuti tervitab nõukogu 2018. aasta juunis toimunud ÜRO väike- ja kergrelvade alase tegevuskava rakendamise kolmanda läbivaatamiskonverentsi tulemusi, võttes arvesse, et selles on kajastatud paljud 28. mail 2018 vastu võetud ELi seisukohas¹ toodud eesmärgid, sealhulgas piirkondlike organisatsioonide tähtsa rolli toetamine ÜRO tegevuskava rakendamisel.
3. Nõukogu tuletab meelde, et Euroopa Ülemkogu võttis 2005. aastal vastu ELi strateegia väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ebaseadusliku hankimise ja salakaubaveo vastaseks võitluseks². Samuti tuletab nõukogu meelde, et Euroopa Liit on märkimisväärselt panustanud kolmandate riikidega tehtavasse koostöösse ja nende abistamisse, et võidelda väike- ja kergrelvade ebaseadusliku kaubanduse vastu, juhindudes ELi strateegiast ja ÜRO väike- ja kergrelvade alasest tegevuskavast.

¹ Nõukogu järeldused ELi seisukoha kohta seoses väike- ja kergrelvade ebaseadusliku kaubanduse vastase võitlusega, pidades silmas kolmandat läbivaatamiskonverentsi ÜRO väike- ja kergrelvade alase tegevuskava rakendamise läbivaatamiseks (nõukogu 28. mai 2018. aasta dokument 8978/18).

² Nõukogu dokument 5319/06
<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%205319%202006%20INIT>.

4. Nõukogu tervitab ühisteatist ebaseaduslike tulirelvade ning väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona vastast võitlust käsitleva ELi strateegia elementide kohta³, mille Euroopa Komisjon ja liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja väljastasid 13. juunil 2018. Nõukogu toetab täielikult teatistes kirjeldatud eesmärgid ja kavandatud meetmeid.
5. Vastusena ühisteatisele ning pidades silmas alates 2005. aastast toimunud asjakohaseid arenguid, võtab nõukogu vastu uue ebaseaduslike tulirelvade ning väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona vastast võitlust käsitleva ELi strateegia, asendades sellega 2005. aastal vastu võetud ELi strateegia. Asjakohased arengud pärast 2005. aastat hõlmavad muutunud julgeolekukonteksti, sealhulgas ELi-sisest terrorismiohtu ning arenguid väike- ja kergrelvade ehituses ja tehnoloogias, mis mõjutab valitsuste võimekust kõnealuse ohuga tegeleda.
6. Uues strateegias võetakse arvesse ELi 2016. aasta üldise välis- ja julgeolekupoliitika strateegia⁴ juhtpõhimõtteid, mille kohaselt on nõutav integreeritud lähenemisviis välispoliitika eri valdkondades, liikmesriikide ja ELi institutsioonide vahel ning sise- ja välispoliitika mõõtmete vahel. Samuti võetakse strateegias arvesse ÜRO väike- ja kergrelvade alase tegevuskava⁵ kolmanda läbivaatamiskonverentsi tulemusi 2018. aasta juunist, relvakaubanduslepingu jõustumist 2014. aasta detsembris⁶ ja kestliku arengu tegevuskava 2030 käivitamist 2015. aasta septembris, mis kinnitab, et võitlus väike- ja kergrelvade ebaseadusliku kaubanduse vastu on vajalik paljude eesmärkide saavutamiseks, sealhulgas rahu, õiguse ja tugevate institutsioonide, vaesuse vähendamise, majanduskasvu, tervishoiu, soolise võrdsuslikkuse ning turvaliste linnade ja kogukondadega seotud eesmärkide saavutamiseks.

³ JOIN (2018) 17 final, 13. juuni 2018.

⁴ <https://europa.eu/globalStrategy/en/global-Strategy-foreign-and-security-policy-european-union>

⁵ A/CONF.192/2018/RC/3.

⁶ http://treaties.un.org/doc/Treaties/2013/04/20130410%2012-01%20PM/Ch_XXVI_08.pdf#page=21

7. Uue strateegia eesmärk on suunata integreeritud, ühiseid ja kooskõlastatud Euroopa meetmeid, et ennetada ja tõkestada väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ebaseaduslikku omandamist terroristide, kurjategijate ja muude volitusteta osalejate poolt, ning propageerida seoses relvade seadusliku kaubandusega vastutustundlikku käitumist. Uus ELi strateegia suunab ELi institutsioonide ja liikmesriikide tegevust.
8. Uus ebaseaduslike tulirelvade ning väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona vastast võitlust käsitlev ELi strateegia on esitatud käesolevate järelduste lisas.

RELVADE TURVALISUSE TAGAMINE, KODANIKE KAITSMINE

Ebaseaduslike tulirelvade ning väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona vastast võitlust käsitlev ELi strateegia

1. SISSEJUHATUS

Ebaseaduslikud tulirelvad ning väike- ja kergrelvad põhjustavad jätkuvalt ebastabiilsust ja vägivalda Euroopa Liidus, selle lähinaabruses ja mujal maailmas. Ebaseaduslikud väikerelvad õhutavad ülemaailmset terrorismi ja konflikte, takistavad ELi arengut ja kriisiohjet, samuti humanitaarabi- ja stabiliseerimispingutusi ELi naabruskonna osades ja Aafrikas. ELi siseselt mõjutavad ebaseaduslikud tulirelvad selgelt sisejulgeolekut, sütitades organiseeritud kuritegevust ja andes terroristidele vahendeid rünnakute läbiviimiseks Euroopa pinnal.

Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peasekretäri 2016. aasta aruandes väike- ja kergrelvade ebaseadusliku kaubanduse kõigi aspektide kohta⁷ märgitakse, et kodusõdade arv maailmas on viimase kümne aasta jooksul kolmekordistunud. Relvastatud konfliktid, mida sageli õhutab ebaseaduslike väikerelvade levik, on oluline põhjus, miks peaaegu 800 miljonil inimesel ei ole piisavalt toitu. Ebaseaduslikud tulirelvad hõlbustavad narko- ja inimkaubandust hirmutamise ja sunni kaudu, õhutavad linnajõukude vahelisi konflikte ja annavad terroristidele lisavõimu. Euroopas toimunud terrorirünnakud annavad tunnistust organiseeritud kuritegevuse ja terrorismi vahelisest seosest, eelkõige tulirelvade ebaseadusliku kauplemise puhul, ning on selge märk mitmemõõtmelisest ohust, mis hõlmab erinevaid kuriteovaldkondi. Europol 2017. aasta raske ja organiseeritud kuritegevuse põhjustatud ohtude hinnangus (SOCTA)⁸ märgiti, et hiljutised terrorirünnakud nii ELis kui ka mujal, mille panid toime džihaditerroristid ebaseadusliku kauplemise teel hangitud relvadega, on tõendanud kõnealuse ebaseadusliku kaubanduse surmavaid tagajärgi.

⁷ <https://s3.amazonaws.com/unoda-web/wp-content/uploads/2016/10/english.pdf>

⁸ <https://www.europol.europa.eu/socta/2017/>

Euroopa ülemkogu võttis 2005. aastal vastu ELi strateegia väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ebaseadusliku hankimise ja salakaubaveo vastaseks võitluseks,⁹ et toetada 20. juulil 2001 vastu võetud väike- ja kergrelvade ebaseadusliku kaubanduse kõigi aspektide ennetamist, tõkestamist ja likvideerimist käsitlevat ÜRO tegevuskava¹⁰. Komisjoni 2015. aasta Euroopa julgeoleku tegevuskavas¹¹ leiti, et ebaseaduslik tulirelvadega kauplemine on üks prioriteetidest üldise eesmärgi saavutamiseks, milleks on terroristide ja raske organiseeritud kuritegevusega tegelevate rühmituste tegevuse peatamine. Sellele järgnes tulirelvade ja lõhkeainetega ebaseadusliku kauplemise ning nende kasutamise vastane ELi tegevuskava¹² ning tulirelvade seadusliku omandamise ja valdamise liidu õigusraamistiku¹³ läbivaatamine. 13. juunil 2018 väljastasid Euroopa Komisjon ja liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ühisteatise ebaseaduslike tulirelvade ning väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona vastast võitlust käsitleva ELi strateegia elementide kohta¹⁴, et liikuda edasi tulemusliku ja tegeliku julgeolekuliidu loomise suunas.

⁹ Nõukogu dokument 5319/06
<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%205319%202006%20INIT>.

¹⁰ A/CONF.192/15.

¹¹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Euroopa julgeoleku tegevuskava“ (COM(2015) 185 final, 28.4.2015).

¹² Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Euroopa julgeoleku tegevuskava rakendamine: tulirelvade ja lõhkeainetega ebaseadusliku kauplemise ning nende kasutamise vastane ELi tegevuskava“ (COM(2015) 624 final, 2.12.2015).

¹³ Direktiiv 91/477/EMÜ relvade omandamise ja valduse kontrolli kohta (EÜT L 256, 13.9.1991, lk 51) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. märtsi 2012. aasta määrus (EL) nr 258/2012, millega rakendatakse rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsiooni täiendava tulirelvade, nende osade ja laskemoona ebaseaduslikku valmistamist ja nendega ebaseaduslikku kauplemist tõkestava ÜRO protokoll (ÜRO tulirelvade protokoll) artiklit 10 ning kehtestatakse tulirelvade, nende osade ja laskemoona ekspordilubade andmise menetlus ning importi ja transiiti käsitlevad meetmed (ELT L 94, 30.3.2012).

¹⁴ JOIN (2018) 17 final, 13. juuni 2018.

Uues ebaseaduslike tulirelvade ning väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona vastast võitlust käsitlevas ELi strateegias võetakse arvesse samanimelist ühisteatist,¹⁵ ELi 2016. aasta üldise välis- ja julgeolekupoliitika strateegia¹⁶ juhtpõhimõtteid, alates 2005. aastast muutunud julgeolekukonteksti, tavarelvade kontrolliga seotud arenguid, näiteks relvakaubanduslepingu jõustumist 2014. aasta detsembris¹⁷, ning ELis võetud meetmeid, millega rakendatakse 2015. aasta Euroopa julgeoleku tegevuskava. Läbivaadatud strateegia eesmärk on suunata integreeritud, ühiseid ja kooskõlastatud Euroopa meetmeid, et ennetada ja tõkestada väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ebaseaduslikku omandamist terroristide, kurjategijate ja muude volitusteta osalejate poolt, ning edendada seadusliku relvakaubandusega seotud vastutustundlikkust.

Kui tsiviilkasutuseks ette nähtud tulirelvadega kauplemine on ELi tasandil reguleeritud,¹⁸ ühtlustavad liikmesriigid oma seisukohti väike- ja kergrelvade sõjavarustusena ekspordi kohta ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) kohaselt¹⁹. Tsiviilkasutuseks ette nähtud ja sõjaotstarbeliste tulirelvade õiguslik eristamine ei ole enam oluline, kui nad kõrvale suunatud ebaseaduslikku ringlusse. Selleks, et kõnealuse ohuga tegeleda kõikehõlmaval viisil, hõlmab strateegia nii tsiviilkasutuseks ette nähtud kui ka sõjaotstarbelisi tulirelvi.

Sõjaväerelvadel on asendamatu roll julgeoleku, vabaduse ja rahu säilitamisel, tingimusel et neid kasutatakse kooskõlas rahvusvahelise õigusega, sealhulgas inimõigustealase õiguse ja rahvusvahelise humanitaarõigusega. Samal ajal võivad sõjalised relvad määratluse järgi põhjustada surma ja hävingut. See vastuolulisus tähendab, et selliseid relvi kontrollivad valitsused peavad tagama, et nendega kaubeldakse vastutustundlikult ning välditakse nende kõrvalesuunamist relvaembargosid ja lõppkasutaja lepinguid rikkudes terroristide, kurjategijate ja muude volitusteta kasutajate kätte.

¹⁵ Vt joonealune märkus 8.

¹⁶ <https://europa.eu/globalStrategy/en/global-Strategy-foreign-and-security-policy-european-union>

¹⁷ http://treaties.un.org/doc/Treaties/2013/04/20130410%2012-01%20PM/Ch_XXVI_08.pdf#page=21

¹⁸ Vt joonealune märkus 7.

¹⁹ 8. detsembri 2008. aasta ühine seisukoht 2008/944/ÜVJP, millega määratletakse sõjatehnoloogia ja -varustuse ekspordi kontrolli reguleerivad ühiseeskirjad. Sõjatehnoloogia ja -varustuse ELi-sisese veo suhtes kohaldatakse direktiivi 2009/43/EÜ.

Käesolevas strateegias kasutatakse terminit „väike- ja kergrelvad“²⁰ sõjaotstarbeliste relvade puhul ja terminit „tulirelvad“²¹, kui soovitakse selgelt osutada sellele, et hõlmatud on ka tsiviilkasutuseks ette nähtud tulirelvad.

2. VÕITLUS EBASEADUSLIKE TULIRELVADE NING VÄIKE- JA KERGRELVADEGA: EESMÄRGID JA MEETMED

Tulemuslik tulirelvade / väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona kõrvaesuunamise, ebaseadusliku valmistamise ja nendega kauplemise vastu võitlemine nõuab, et valitsusasutused ning riiklikud, piirkondlikud ja ülemaailmsed osalejad kehtestaksid norme ja reegleid, rakendaksid ja jõustaksid neid ning vahetaksid teavet. See nõuab meetmeid, mis käsitlevad tulirelvade / väike- ja kergrelvade ning laskemoona olelusringi kõiki etappe: valmistamist, ekspordi, ladustamist ja kõrvaldamist. Kooskõlas Euroopa Liidu üldise välis- ja julgeolekupoliitika strateegia ja selle põhimõtetega²² ning Euroopa julgeoleku tegevuskavaga püüab EL säilitada rahuliku ja ohutu keskkonna oma kodanikele ja seda kaitsta ning toetada julgeolekut ja soodustada arengut oma naabruses ning mujal maailmas. Selleks juhendatakse strateegias järgmistest põhimõtetest:

– ühtsus – ühise ja koordineeritud lähenemise kasutamine kogu välispoliitikas, liikmesriikide ja ELi vahel ning sise- ja välispoliitika vahel;

²⁰ Väike- ja kergrelvad ja nende laskemoon on sõjaotstarbelised relvad, mille hulka kuuluvad:

a) väikerelvad: ründevintpüssid; sõjaotstarbelised poolautomaatsed vintpüssid ja karabiinid; sõjaotstarbelised revolvriv ja automaatpüstolid; kergkuulipildujad; püstolkuulipildujad, sealhulgas automaattulirelvad;

b) kergrelvad: raskekuulipildujad; suurtükid, haubitsad ja mortiiirid, mille kaliiber on alla 100 mm; granaadiheitjad; tagasilöögita relvad; õlaltlastavad raketid ja muud laskekehasid tulistavad tankitõrjevahendid ja õhukaitseüsteemid, sealhulgas MANPADS, kõik tingimusel, et nad on ühemehe- või meeskonna kaasaskantavad;

c) väike- ja kergrelvade osad;

d) väike- ja kergrelvade lisavarustus (nt öösihikud, helisummutid jne); ning

e) väike- ja kergrelvade laskemoon.

Määratlus ei piira edaspidiseid rahvusvaheliselt kokkulepitavaid väike- ja kergrelvade mõiste määratlusi.

²¹ Mõiste „tulirelvad“ on laiem, hõlmates nii tsiviilkasutuseks ette nähtud kui ka sõjaotstarbelisi tulirelvi. ÜRO tulirelvade protokollis on tulirelv määratletud igasuguse kaasaskantava relvarauaga relvana, mis lõhkeaine toimele laseb välja haavli, kuuli või laskekeha, või mis on selleks ette nähtud või mida on võimalik selleks kohandada, välja arvatud antiüksed tulirelvad ja nende koopiad. Tuleks märkida, et mõned kergrelvad, näiteks raketilennutusseadmed, ei ole tulirelvad. Sellest tulenevalt ei hõlma mõiste „tulirelvad“ kõiki väike- ja kergrelvi.

²² https://europa.eu/globalStrategy/sites/globalStrategy/files/pages/files/eugs_review_web_13.pdf

- koostöö ja partnerluse edendamine kõigil tasanditel;
- vastutuse võtmine seoses prioriteetsete piirkondadega, eriti nendega, mis kujutavad tõenäoliselt ohtu ELi julgeolekule ning saavad kõige tõenäolisemalt kasu ELi meetmetest;
- ülemaailmse reeglipõhise koostöösüsteemi edendamine, mille peamine põhimõte on mitmepoolsus ning mille keskmes asub ÜRO, tuginedes rahvusvahelisele õigusele, sealhulgas inimõigustele ja rahvusvahelisele humanitaarõigusele, et luua rahulik ja kestlik maailm; ning
- soo ja mitmekesisuse aspektide juurutamine väike- ja kergrelvade kontrollimise projektidesse ja meetmetesse.

2.1 NORMATIIVSE RAAMISTIKU TUGEVDAMINE

2.1.1. ÜRO väike- ja kergrelvade alane tegevuskava ning tuvastamist ja päritolu kindlakstegemist võimaldav rahvusvaheline vahend

ÜRO väike- ja kergrelvade alane tegevuskava²³ on terviklik vahend, mis on jätkuvalt ainuke universaalne raamistik ebaseaduslike väike- ja kergrelvade kujutatud ohu käsitlemiseks. Päritolu kindlakstegemist võimaldav rahvusvaheline vahend²⁴ on poliitiliselt siduv vahend, milles sätestatakse nõuded ning kehtestatakse ülemaailmne norm väike- ja kergrelvade märgistamiseks, nende üle arvestuse pidamiseks ja nende päritolu kindlakstegemiseks. Läbivaadatud ELi strateegia peamine eesmärk on jätkuvalt ÜRO väike- ja kergrelvade alase tegevuskava ning tuvastamist ja päritolu kindlakstegemist võimaldava rahvusvahelise vahendi täielik ja tõhus rakendamine riiklikul, piirkondlikul ja ülemaailmsel tasandil. Seega esitatakse strateegias meetmeid ELis riiklikul ja piirkondlikul tasandil ÜRO väike- ja kergrelvade alase tegevuskava rakendamise parandamiseks. Samuti tehakse selles ettepanek koostöö tegemiseks ja abi osutamiseks maailma muudes piirkondades ja ülemaailmsel tasandil.

²³ [http://www.un.org/events/smallarms2006/pdf/192.15%20\(E\).pdf](http://www.un.org/events/smallarms2006/pdf/192.15%20(E).pdf)

²⁴ <http://www.poa-iss.org/InternationalTracing/InternationalTracing.aspx>

Meede: EL toetab jätkuvalt väike- ja kergrelvade alase ÜRO tegevuskava rakendamiseks koostöö tegemist ja abi osutamist, keskendudes piirkondlikule koostööle, ning osaleb koordineerimises muude rahastajatega ja toetab seda. Selline tugi hõlmab väike- ja kergrelvade ja laskemoona ülejääkide kogumist ja hävitamist, füüsilist julgeolekut ning väike- ja kergrelvade ja laskemoona varude haldamist, märgistamise, arvestuse pidamise ning päritolu kindlakstegemise suutlikkuse arendamist, relvaekspordi kontrolli suutlikkuse arendamist, õiguskaitse suutlikkuse arendamist ebaseadusliku kauplemise vastu võitlemiseks, relvaembargo järelevalve toetamist ning kõrvalesuunatud relvade päritolu kindlakstegemist.

Edasised sammud: Kooskõlas ÜRO väike- ja kergrelvade alase tegevuskavaga võetakse uutes projektides arvesse kõrge esindaja analüüsi ning üldist hinnangut selle kohta, milline oli 2005. aasta väike- ja kergrelvade strateegia raames toimunud väike- ja kergrelvade kontrolli projektide mõju ja tõhusus aastatel 2005–2017.

2.1.2 Relvakaubandusleping

Relvakaubanduslepinguga²⁵ kehtestatakse võimalikult ranged rahvusvahelised normid tavarelvade (sealhulgas väike- ja kergrelvade) rahvusvahelise kaubanduse reguleerimiseks või selle tõhustamiseks ning selle eesmärk on ennetada ja likvideerida ebaseaduslikku tavarelvadega kauplemist ning ennetada nende kõrvalesuunamist.

Meede: EL jätkab relvakaubanduslepingu ülemaailmse kohaldamise ja rakendamise toetamist.

²⁵ <https://www.un.org/disarmament/att/>

2.1.3 ÜRO tulirelvade protokoll

ÜRO tulirelvade protokoll²⁶ eesmärk on hõlbustada ja tugevdada koostööd, et ennetada tulirelvade ebaseaduslikku valmistamist ja nendega kauplemist, selle vastu võidelda ja see likvideerida.

Komisjon osales läbirääkimistel ja allkirjastas ELi nimel protokoll 2002. aastal. Pärast nii liidus kui ka mujal tsiviilkasutuseks ette nähtud tulirelvade veo kohta rangemate eeskirjade vastuvõtmist sai EL selle protokoll 2014. aastal ratifitseerida²⁷.

Meede: EL jätkab ÜRO tulirelvade protokoll ja selle muutmismehhanismi rakendamise toetamist ning partnerriikide ja allpiirkondade protokoll kohaselt tõhusate tulirelvade kontrollide rakendamise suutlikkuse tugevdamist. Täpsemalt kutsub komisjon liikmeriike üles rakendama täielikult oma 17. aprilli 2018. aasta soovitus selliste viivitamata võetavate meetmete kohta, millega parandatakse tulirelvade, nende osade, oluliste komponentide ja laskemoona ekspordi, impordi ja transiidi turvalisust.²⁸

2.1.4 ÜRO kestliku arengu eesmärgid

Väike- ja kergrelvade ebaseaduslik ja kontrollimatu levik ähvardab õhutada ja pikendada relvakonflikte ja -vägivalda, millel on kahjulik mõju heale valitsemistavale, avalikule korrale ning ligipääsule haridusele, tervishoiule, õiguskaitsele ja muudele kodanikuõigustele. Relvavägivalla, konflikti ja kehva arengu vahelised seosed on hästi teada. ÜRO kestliku arengu eesmärgi²⁹ 16 sihtmärgi 4 kohaselt on riigid kohustunud vähendama 2030. aastaks märkimisväärselt ebaseaduslikke raha- ja relvavoogusid, tugevdama varastatud varade tagasisaamist ja tagastamist ning võitlema organiseeritud kuritegevuse kõigi vormide vastu. Seega peaks strateegia eesmärk olema väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ebaseadusliku kaubanduse tulemusena kestlikule arengule avalduva negatiivse mõju leevendamine ja ennetamine.

²⁶ Rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsiooni täiendav tulirelvade, nende osade ja laskemoona ebaseaduslikku valmistamist ja nendega ebaseaduslikku kauplemist tõkestav ÜRO protokoll; <http://www.unodc.org/unodc/en/firearms-protocol/the-firearms-protocol.html>

²⁷ ELT L 89, 25.3.2014, lk 7.

²⁸ COM(2018) 2197 final.

²⁹ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

Meede: EL aitab kaasa jõupingutusele, mille eesmärk on saavutada ÜRO kestliku arengu eesmärgid, kaasa arvatud eesmärgi 16 sihtmärgi 4 (ebaseadusliku relvakaubanduse märkimisväärne vähendamine 2030. aastaks), aidates liikmesriikidel ja piirkondadel koostada ning rakendada riiklikke ja piirkondlikke näitajaid.

2.1.5 Rangemad ELi normid

Nõukogu kaalub uusi otsuseid, et tugevdada ELi normatiivset raamistikku eesmärgiga parandada väike- ja kergrelvade jälgitavust, parandada väike- ja kergrelvade ekspordi kontrolli lõppkasutusdokumentatsiooni ning parandada teabevahetust kõrvalesuunamise kohta. EL teeb ka edaspidi muude riikidega sõlmitavate partnerlus- ja kaubanduslepingute sõlmimise korral ettepaneku lisada nendesse väike- ja kergrelvade kontrolli standardklausel. Klauslit ajakohastatakse uue strateegia kohaselt.

Meede: EL jätkab muude riikidega sõlmitavates partnerlus- ja kaubanduslepingutes väike- ja kergrelvade kontrolli standardklausli kasutamist.

Edasised sammud:

- Nõukogu kaalub jälgitavuse parandamiseks otsust kõigi väike- ja kergrelvade märgistamise kohta;
- Nõukogu tervitab komisjoni kavatsust võtta vastu delegeeritud õigusakt tsiviilkasutuseks ette nähtud tulirelvade veo lubasid käsitleva teabe elektroonilise teise liikmesriigiga vahetamise kohta ning seada sisse elektrooniline süsteem, mille kaudu liikmesriigid saavad sellist teavet direktiivi 91/477/EMÜ³⁰ nõude kohaselt vahetada.

³⁰ Direktiivi 91/477 artikli 13 lõike 5 kohaselt tuleb kõnealune delegeeritud õigusakt võtta vastu 14. septembriks 2018.

2.2 TULIRELVADE / VÄIKE- JA KERGRELVADE ERINEVATES OLELUSRINGI ETAPPIDES NORMIDE RAKENDAMINE

2.2.1 Tulirelvade ning väike- ja kergrelvade tootmise kontroll

ELis on tulirelvade ning väike- ja kergrelvade, nende osade, tarvikute ja laskemoona valmistamine hästi reguleeritud ning väike- ja kergrelvade ja nende laskemoona ladustamist reguleerivad eeskirjad on mõeldud kõrvalesuunamise riskide minimeerimiseks.

Tulirelvade ning väike- ja kergrelvade disaini muutumine, näiteks polümeerraamide ja moodulrelvade laialdasem kasutamine, võib kahjustada tuvastamist ja päritolu kindlakstegemist käsitleva rahvusvahelise vahendi (ITI) kui väike- ja kergrelvade märgistamise ülemaailmse normi tõhusust. Selliste muudatuste kontekstis tuleb võtta meetmeid päritolu kindlakstegemist käsitleva rahvusvahelise vahendi uuendamiseks.

EL julgustab ja toetab tehnoloogia- ja disainialast uurimis- ja arendustegevust, mille eesmärk on maandada tulirelvade ning väike- ja kergrelvade ning laskemoona kõrvalesuunamise, salakaubaveo ja loata kasutamise riski. EL edendab uute tehnoloogiate kasutuselevõttu väike- ja kergrelvade varude tõhusamaks haldamiseks, kasutamise kontrollimiseks, märgistamiseks, tähistamiseks, arvestuse pidamiseks ning päritolu kindlakstegemiseks.

Meetmed:

- EL jätkab tulirelvade ja laskemoona ebaseadusliku valmistamise probleemiga tegelemist. Ebaseadusliku valmistamise meetodid muutuvad pidevalt ning neid hõlbustab 3D-printeriga prinditud osade kasutamine. Need hõlmavad laskekõlbmatuks muudetud tulirelvade ebaseaduslikku taaskomplekteerimist, käsitöönduslikku tootmist ning hoiatusrelvade või signaalaraketipüstolite (mis on mõeldud paukpadrunite kasutamiseks) või Flobert' relvade ebaseaduslikku muutmist, laskemoona ebaseaduslikku muutmist ning uuestilaadimisvahendite ebaseaduslikku kasutamist. Komisjon jälgib tähelepanelikult seda, kuidas rakendatakse tema tulevast rakendusakti, millega kehtestatakse direktiivi 91/477/EMÜ (relvade omandamise ja valduse kontrolli kohta)³¹ kohaldamiseks hoiatus-/signaalarelvade tehnilised kirjeldused; ning
- kuna märgistamine ja põhjalik arvestuse pidamine on olulised edukaks päritolu kindlakstegemiseks, jätkab EL tuvastamist ja päritolu kindlakstegemist käsitleva rahvusvahelise vahendi täieliku rakendamise toetamist.

Edasised sammud:

- Selleks et säilitada ja parandada tuvastamist ja päritolu kindlakstegemist käsitleva rahvusvahelise vahendi tõhusust ülemaailmsel tasandil, võtavad EL ja selle liikmesriigid meetmeid, tehes ettepaneku kaaluda tuvastamist ja päritolu kindlakstegemist käsitleva rahvusvahelise vahendi lisa sätestamist seoses väike- ja kergrelvade disaini muudatuste, näiteks moodulrelvade ja polümeerraamidega; ning
- EL kasutab asjakohaseid vahendeid, et toetada uurimis- ja arendustegevust usaldusväärse ja kulutõhusa tehnoloogia väljatöötamiseks, et muuta väike- ja kergrelvad ning nende laskemoon turvalisemaks ja maandada kõrvaesuunamise riski.

³¹ Rakendusakt, mis võetakse vastu 14. septembriks 2018 kooskõlas nõukogu direktiivi 91/477/EMÜ (relvade omandamise ja valduse kontrolli kohta, nagu seda on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. mai 2017. aasta direktiiviga (EL) 2017/853) artikliga 10a.

2.2.2 Tulirelvade ja nende laskemoona ekspordi kontrollid

EL ja selle liikmesriigid toetavad relvakaubanduslepingu rakendamist ja ülemaailmset kohaldamist. Tuginedes relvakaubanduslepingu rakendamisele, tõkestab EL kõrvalesuunamist, toetades suutlikkust tuvastada päritolu kindlakstegemise abil kõrvalesuunamise punkte, kasutades paremini teabevahetussüsteeme ning lõpetades relvaekspordi kontrolli raames tuvastatud kõrvalesuunajate varustamise, et maandada täiendava kõrvalesuunamise riski.

Reguleerimata vahendamine on jätkuvalt väike- ja kergrelvade kõrvalesuunamise allikas. Vahendustegevuse riikidevaheline olemus nõuab rahvusvahelise koostöö tegemist.

Meetmed:

- EL jätkab vastutustundliku ja tõhusa relvaekspordi kontrolli edendamist ELi naabruses, tehes seda sõjaotstarbeliste relvade puhul kooskõlas ühise seisukohaga 2008/944/ÜVJP ning tsiviilkasutuseks ettenähtud tulirelvade puhul kooskõlas määrusega (EL) nr 258/2012; ning
- kõrge esindaja ja liikmesriigid tagavad relvavahendust käsitleva ühise seisukoha 2003/468/ÜVJP korrektse ja täieliku rakendamise.

Edasised sammud:

- Komisjon jälgib jätkuvalt ELi süsteemi tsiviilkasutuseks ette nähtud tulirelvade, nende osade, oluliste osade ja laskemoona ekspordilubade andmiseks ning importi ja transiiti käsitlevaid meetmeid, sealjuures olukorra parandamise vajadust, nagu märgitud komisjoni 12. detsembril 2017. aastal vastu võetud aruandes³²;
- nõukogu kaalub otsust väike- ja kergrelvade ekspordi lõppkasutajate sertifikaatide kohta, võttes arvesse OSCE sellealast tööd;

³² COM(2017) 737 final, 12.12.2017.

- kokkuleppel liikmesriikidega suurendab Euroopa välisteenistus COARMi veebipõhise süsteemi³³ võimsust sellise teabe vahetamiseks, mis on liikmesriikide ekspordi kontrollivate asutuste vahel ekspordilubade kontekstis kõrvaesuunamise riski hindamiseks asjakohane, võttes arvesse süsteemi ja teabe turbeastet;
- enne väike- ja kergrelvadele ning laskemoonale ekspordiloa andmist tehtaval riski hindamisel võtavad liikmesriigid arvesse kavandatud saajate ja vahendajate kõrvaesuunamisega seotud andmeid; ning
- liikmesriigid kaaluvad Euroopa karistusregistrite infosüsteemi (ECRIS) ja tulevase ECRIS-TCN-i (kolmandate riikide kodanike süsteem) kasutamist, et tagada relvade salakaubaveo eest süüdimõistatud üksuseid/isikuid puudutava karistusregistrite teabe kättesaadavus relvaekspordi kontrollivatele asutustele, et seda saaks kasutada sõjatehnoloogia ja -varustuse loa taotlemise riski hindamisel.

2.2.3 Väike- ja kergrelvade ning laskemoona varude ohutu haldamine

Väike- ja kergrelvade ja laskemoona riiklike varude ohutu haldamine on ebaseadusliku leviku piiramise juures väga oluline. Varude kehv julgeolek on keskse tähtsusega tegur, mis võimaldab suunata relvi ja laskemoona seaduslikelt turgudelt ebaseaduslikele turgudele. Varude julgeolek on eriti ebakindel riikides, kus toimuvad vägivaldsed konfliktid või mille valitsus on nõrk.

³³ Veebipõhine teabevahetusplatvorm liikmesriikide ekspordi kontrollivate asutuste vahel, mis loodi nõukogu tavarelvastuse ekspordi tööühma (COARM) alusel. Tavarelvastuse ekspordi tööühm tegeleb tavarelvastuse ekspordikontrolli valdkonna küsimustega. See tööühm toimib ka liikmesriikide vahelise foorumina, kus edastatakse ja vahetatakse teavet kolmandatesse riikidesse eksportimise poliitika kohta, samuti kolmandatesse riikidesse eksportimise litsentsi saamiseks esitatud taotluste kohta, mille riigid tagasi on lükanud.

Meetmed:

- EL ja selle liikmesriigid jätkavad teiste riikide aitamist, et parandada riiklike varude haldamist ja julgeolekut, tugevdades riiklike õigus- ja haldusraamistikke ning asutusi, mis reguleerivad väike- ja kergrelvade ning laskemoona seaduslikku tarnet kaitse- ja julgeolekujõududele ja nende varude haldamist, pöörates erilist tähelepanu märgistamisele ja arvestuse pidamisele; ning
- EL edendab ja rakendab norme ning häid tavaid väike- ja kergrelvade (väike- ja kergrelvade leviku kontrolli rahvusvahelised standardid (ISACS)) ja laskemoona (rahvusvahelised laskemoona alased tehnilised juhised (IATG)) käitlemiseks.

2.2.4 Väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona vastutustundlik kõrvaldamine

Väike- ja kergrelvade ning laskemoona ülejääk tekib siis, kui varud on kohesest ja prognoositud vajadusest suuremad. Ebaseaduslikud relvad, mis konfiskeeritakse või kogutakse vabatahtliku kogumise või desarmeerimise, demobiliseerimise ja taasintegreerimise käigus, satuvad samuti tihti varudesse. Ainus viis ülejäägi kõrvaesuunamise riski kõrvaldamiseks on kõrvaldada relvad vastutustundlikult, eelistatavalt hävitada, kuna laskekõlbmatuks muutmine ei pruugi olla jäädav, kui seda ei tehta asjakohaste normide järgi. Enne konfiskeeritud ja kogutud tulirelvade hävitamist peab nende märgise registreerima, et oleks võimalik teha kindlaks tulirelvade päritolu või teha muid nende päritoluga seotud uurimisi. Komisjon on vastu võtnud ühised suunised laskekõlbmatuks muutmise normide ja meetodite kohta,³⁴ mille võiks võtta kogu maailmas kasutusele tulirelvade ohutu ja jäädava laskekõlbmatuks muutmise vormina.

³⁴ Komisjoni 5. märtsi 2018. aasta rakendusmäärus (EL) 2018/337, millega muudetakse rakendusmäärust (EL) nr 2015/2403, millega kehtestatakse tulirelvade laskekõlbmatuks muutmise norme ja meetodeid käsitlevad ühised suunised, et tagada laskekõlbmatuks muudetud tulirelvade jäädav kasutuskõlbmatuse (ELT L 065, 8. märts 2018, lk 1).

Meetmed:

- EL ja selle liikmesriigid edendavad konfiskeeritud ja muul viisil saadud väike- ja kergrelvade ning laskemoona ülejäägi vastutustundlikku kõrvaldamist, eelistatavalt hävitamist, ning abistavad selle juures; ning
- selleks et tagada, et laskekõlbmatuks muudetud tulirelvad on jäädavalt kasutuskõlbmatud, edendab komisjon koos kõrge esindaja ja liikmesriikidega ELi tulirelvade laskekõlbmatuks muutmise norme välisriikides, sealhulgas kolmandate riikidega tehtava koostöö kaudu.

2.2.5 Valdkondadevahelised küsimused

EL ja liikmesriigid on pühendunud oma tegevuse ja algatuste koordineerimise parandamisele võitluses tulirelvade salakaubaveo vastu, et kasutada ära sünergiaid, edendada asjakohaste andmebaaside ja muude infosüsteemide koostalitlusvõimet ning ennetada jõupingutuste kattumist.

Tulirelvade salakaubaveo ja relvakuritegude erinevate aspektide kohta teabe jagamise, nende uurimise ning neid käsitlevate andmete kogumise ja analüüsimise parandamine on oluline, et olukorrast hea ülevaade koostada ning hoida end kursis muutuvate julgeolekuvajadustega. On vaja parandada olemasolevate vahendite kasutamist ning hinnata olemasolevate ELi ja rahvusvaheliste õiguskaitseandmebaaside võimalikke sünergiaid ja koostalitlusvõimet, et jälgida väike- ja kergrelvade salakaubavedu, muu hulgas selleks asjakohast teavet kogudes, analüüsides ja jagades. Europol ning Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Amet (EBCGA) saavad selles valdkonnas kaasa aidata ning samuti tuleks ergutada süsteemi iARMS täiendavat kasutamist.

Meetmed:

- EL ergutab veelgi rohkem kasutama Interpoli ebaseaduslike relvade andmete ja päritolu kindlakstegemise haldamise süsteemi (iARMS)³⁵ ;

³⁵ <https://www.interpol.int/Crime-areas/Firearms-trafficking/INTERPOL-Illicit-Arms-Records-and-tracing-Management-System-iARMS>

- komisjon teeb koostööd Europoli, INTERPOLi ja liikmesriikidega, et edendada koostöid ja vastasmõju Schengeni infosüsteemi (SIS)³⁶ ning süsteemi iARMS vahel, et kontrollida tulirelvade ja lõhkeainete salakaubaveo ning nende kasutamise vastases ELi tegevuskavas³⁷ ette nähtud meetmeid;
- komisjon toetab ja edendab jätkuvalt olemasolevate rahastamisvahendite kaudu tulirelvade salakaubaveo ja seotud kuritegevuse uurimist ning selle vastaseid meetmeid³⁸.

2.3 NÕUETELE VASTAMINE JÄRELEVALVE JA JÕUSTAMISE KAUDU

ELil on ainulaadsed võimalused aidata tõkestada kuritegelikke turge oma õigusloomealase ja operatiivtegevusega, sealhulgas politsei- ja tollikoostööga ning rahastamisvoogudega, samuti koostöö tegemisega ning õiguskaitsevaldkonnas³⁹ muude riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide kaasamisega, ning Europol ja Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Amet (EBCGA) saavad selles valdkonnas kaasa aidata.

³⁶ Piirivalve ja julgeoleku tugevamad ja arukamad infosüsteemid, komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule (COM(2016) 205 final, 6.4.2016).

³⁷ Tulirelvade ja lõhkeainete salakaubaveo ning nende kasutamise vastane ELi tegevuskava, 2. detsember 2015, COM(2015), 624 final.

³⁸ https://ec.europa.eu/home-affairs/financing/fundings/security-and-safeguarding-liberties/internal-security-fund-police_en

³⁹ Strateegia tähenduses viitab mõiste „õiguskaitse“ politsei, piiri- ja rannikuvalve ning tolli tegevusele.

Operatiivkoostöö on Euroopa julgeoleku tegevuskavas sätestatud ELi meetmete üks sammastest. Europoli mitmeaastane poliitikatsükkel organiseeritud ja raske rahvusvahelise kuritegevuse vastu võitlemiseks hõlmab alates 2014.–2017. aasta tsüklis kuritegevusvastase võitluse prioriteetsete valdkondade hulgas tulirelvade salakaubaveo vastast võitlust, milles tuleb parandada õiguskaitsealast koostööd⁴⁰. Organiseeritud ja rasket rahvusvahelist kuritegevust käsitlevas uues poliitikatsükli (2018–2021) see prioriteet säilib⁴¹. 2017. aastal sai Europoli relvade ja lõhkeainete analüüsi projekt märkimisväärselt rohkem toetusi kui 2016. aastal, mis pakkus uurimistegevusele seeläbi proaktiivset tuge.

Teavet tulirelvade / väike- ja kergrelvade salakaubaveo kohta jagatakse ka ELi luure- ja situatsioonikeskuse (EU-INTCEN) aruannete kaudu.

Meetmed:

- ELi luure- ja situatsioonikeskusel (EU-INTCEN) palutakse vajaduse korral koostöös komisjoni, Europoli ja Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ametiga koostada aruanded väike- ja kergrelvade ning laskemoona salakaubaveo kohta;
- Euroopa Liidu Õiguskaitsekoolituse Amet (CEPOL) peaks jätkama õiguskaitseametnike koolitamist tulirelvade / väike- ja kergrelvade salakaubaveo vastase võitluse osas;

⁴⁰ Nõukogu järeldused organiseeritud ja rasket rahvusvahelist kuritegevust käsitleva ELi poliitikatsükli loomise ja rakendamise kohta (dok 15358/10 COSI 69 ENFOPOL 298 CRIMORG 185 ENFOCUSTOM 94, 25.10.2010).

⁴¹ Nõukogu järeldused organiseeritud ja rasket rahvusvahelist kuritegevust käsitleva ELi poliitikatsükli rakendamise kohta (2014–2017) (dok 12095/13, 26.7.2013).

- EL parandab piiriülest koostööd õigus- ja õiguskaitseasutuste vahel, kutsub asjakohaseid liikmesriigi asutusi, sealhulgas tolli, looma riiklikke tulirelvade teabekeskuseid, koostab paremaid analüüse kogu teabe kohta, mis on ebaseaduslike tulirelvade valdkonnas kättesaadav, ning tagab tulirelvade salakaubaveo valdkonnas täieliku osalemise teabevahetuses Europoliga; ning
- kõik liikmesriigid tagavad koostöö organiseeritud ja rasket rahvusvahelist kuritegevust käsitleva ELi poliitikatsükli raamistikus. See peaks kehtima ka sellise teabe kohta, mis koguti ja edastati Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ametile ameti koordineeritud tegevuse raames.

2.4 RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ JA ABI

2.4.1 Rahvusvahelisel tasandil

Rahvusvahelisel tasandil toetab EL tulemuslikku piiriülest koostööd õigus- ja õiguskaitseasutuste vahel, et tagada tulirelvade salakaubaveo valdkonnas asutuste täielik osalemine Europoliga teabe vahetamises. Selle eesmärk on vältida jõupingutuste kattumist, tagada koordineerimine muude kahepoolsete, piirkondlike ja mitmepoolsete algatustega ning parandada koostöö tegemist piiriüleste kuritegude uurimisel. EL on peamine rahastaja väike- ja kergrelvade kontrolli puudutava koostöö vallas ja abi pakkuja muudele riikidele ja piirkondlikele organisatsioonidele oma nõukogu otsuste ja sihtotstarbelise toetuse kaudu, milleks kasutatakse stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahendit (IcSP)⁴² ning muid vahendeid. EL toetab ÜRO ebaseaduslike väike- ja kergrelvade vastase tegevuskava, relvakaubanduslepingu ja tulirelvade protokollide rakendamist. Kuigi sooline vägivald tulirelvade ning väike- ja kergrelvadega on igal juhul inimõiguste ja rahvusvahelise humanitaarõiguse rikkumine, hõlmab relvakaubandusleping sõnaselgeid sätteid, mis käsitlevad selles kontekstis tulirelvade kasutamisega seotud riske. ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonides⁴³ kutsutakse konkreetselt üles naiste mõjuvõimu suurendama, et ennetada, tõkestada ja likvideerida väike- ja kergrelvade ebaseaduslikku vedu, destabiliseerivat hankimist ning väärkasutust.

Meetmed:

- EL osaleb proaktiivselt ÜRO uimastite ja kuritegevuse vastu võitlemise büroo (UNODC) ülemaailmses tulirelvade programmis, mis käsitleb ülemaailmset andmete kogumist ja analüüsi tulirelvade salakaubaveo kohta, ning tugevdab partnerriikide ja allpiirkondade suutlikkust rakendada tõhusat tulirelvade kontrolli kooskõlas tulirelvade protokolliga;

⁴² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2014. aasta määrus (EL) nr 230/2014.

⁴³ ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon 1325 (2000) ning hilisemad resolutsioonid naiste, rahu ja julgeoleku kohta, nt UNSCR 2242 (2015).

- EL jätkab Interpoli ebaseaduslike relvade andmete ja päritolu kindlakstegemise haldamise süsteemi (iARMS) toetamist;
- EL toetab koostööd ja teabevahetust eriti riikide vahel, kus asuvad ELi suunduvad ja sealt väljuvad suuremad salakaubaveomarsruudid;
- EL teeb koostööd Maailma Tolliorganisatsiooniga (WCO), et rakendada väike- ja kergrelvade strateegiat;
- kõrge esindaja hindab ja analüüsib osana väike- ja kergrelvade 2005. aasta strateegia rakendamisest ELi toetatud väike- ja kergrelvade kontrolli projektide mõju ja tõhusust ELi mittekuuluvates riikides aastatel 2005–2017;
- EL võtab relvavägivalla vastu võitlemisega ning üldiselt väike- ja kergrelvade kontrolliga seotud uute projektide väljatöötamisel ning selles vallas heade tavade jagamisel süstemaatiliselt arvesse soolisi aspekte;
- EL edendab ja rakendab väike- ja kergrelvade käsitlemisega seotud norme ning häid tavasid, sealhulgas väikerelvade kontrolli rahvusvahelisi standardeid (ISACS) ja rahvusvahelisi laskemoona alaseid tehnilisi juhiseid (IATG); ning
- liikmesriigid parandavad kolmandates riikides tulirelvade salakaubaveo ja tulirelvade kasutamise vastases võitluses Europoliga ja Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ametiga (EBCGA) tehtavat koostööd ning toetavad asutuste täiendavat kaasamist operatiivkoostöösse, teabevahetust ja ühist õiguskaitsealast tegevust.

EL juba toetab ebaseadusliku väike- ja kergrelvakaubanduse seiret konfliktipiirkondades, et tuvastada kõige tõhusamad viisid varustamise lõpetamiseks. Ebaseaduslike väike- ja kergrelvade ning laskemoona tuvastamisel ja päritolu kindlakstegemisel saadud andmed aitavad parandada relvaekspordi kontrolli muu hulgas riski hindamise, lõppkasutaja sertifikaadi ja lõppkasutuse järelevalve parandamise kaudu.

Meetmed:

- nõukogu uurib võimalusi ELi relvaembargode järelevalve ja jõustamise parandamiseks;
- EL toetab relvaembargosid jälgivate ÜRO rühmade tööd ning kaalub viise, kuidas parandada relvaekspordi kontrolli eesmärgil ligipääsu nende tähelepanekutele kõrvaesuunamise ja ebaseaduslike tulirelvade ning väike- ja kergrelvade kohta;
- nõukogu kaasab ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika (ÜJKP) missioonid ja operatsioonid, juhul kui see on asjakohane ja nende volituste piires ning võttes arvesse kohalikku toetust ja olemasolevaid ressursse, vastavalt vajadusele väike- ja kergrelvade alase teadlikkuse toetamiseks ning väike- ja kergrelvade kontrolliga seotud koolituse korraldamisse, nõuetekohase varude haldamise toetamiseks, ebaseaduslike väike- ja kergrelvade ning laskemoona liikumise seiresse (sealhulgas piiriülene salakaubavedu). Vajaduse korral ja liikmesriikide juhtimisel võivad ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika missioonid ja operatsioonid samuti toetada konfiskeeritud ebaseaduslike väike- ja kergrelvade registreerimise, päritolu kindlakstegemise ja kõrvaldamise hõlbustamist. Nõukogu tugineb kogemustele, mis saadi sellistest ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika tegevustest, kus volitused hõlmasid väike- ja kergrelvadega seotud ülesandeid (nt Euroopa Liidu sõjaline operatsioon Bosnias ja Hertsegoviinas);

- EL rahastab jätkuvalt teadustööd, mis käsitleb ebaseaduslike väike- ja kergrelvade päritolu konfliktipiirkondades, nagu asutuse Conflict Armament Research projekt iTrace⁴⁴. EL ergutab teemat täiendavalt uurima, analüüsi ja uuringuid, toetudes olemasolevale suutlikkusele, nagu massihävitusrelvade leviku tõkestamise ja desarmeerimise ELi konsortsium; ning
- EL toetab riiklikku suutlikkust konfliktipiirkondades, et teha kindlaks ja jälgida ebaseaduslike väike- ja kergrelvade ning laskemoona päritolu konfliktipiirkondades, ning tugineb ka projektis iTrace saadud kogemustele.

2.4.2 Piirkondlikul tasandil

Piirkondlikul tasandil aitavad EL ja tema liikmesriigid tugevdada õiguskaitseasutuste suutlikkust, et tuvastada, tõkestada ja keelustada salakaubanduse võrgustikke ning hoida ära ebaseadusliku turu kaudu tulirelvade jõudmine terroristide ja kurjategijateni, muu hulgas tõkestades relvade ebaseaduslikku rahastamist ja transporti ning suurendades piiripolitsei, tolli ja sadamavaldajate rolli võitluses ebaseaduslike relvavoogudega meretranspordis. Relvade salakaubanduse piiriülese iseloomu tõttu on eriti oluline kaasata naaberriike, isegi kui antud küsimus neid otseselt ei mõjuta.

EL innustab sidemeid relvade salakaubavedu käsitlevate õiguskaitseasutuste ning relvakaubanduse ja -eksporti eest vastutavate asutuste vahel, tagamaks et jagatakse teavet Euroopasse suunduvate ebaseaduslike relvavoogude peamiste marsruutide kohta, mis võimaldaks kiiresti võtta ennetus- või parandusmeetmeid. Meetmed hõlmavad teabevahetuse tugevdamist, uurimisasutuste vahelist otsesuhtlust, ühiselt kavandatud uurimisi ja koostöötaotluste kiiret elluviimist; kõik nimetatud toimub kehtestatud õigusraamistiku raames. Erilist tähelepanu pööratakse piiriülesele koostööle lõuna- ja idapoolsete naaberriikidega.

⁴⁴ Nõukogu 11. detsembri 2017. aasta otsus (ÜVJP) 2017/2283, millega toetatakse ebaseaduslikest väike- ja kergrelvadest ning muudest ebaseaduslikest tavarelvadest ja laskemoonast teavitamise ülemaailmset mehhanismi, et vähendada nendega ebaseaduslikult kauplemise riski („iTrace III“).

Europol pöörab erilist tähelepanu liikmesriikide politsei- ja tolliasutuste ning liidu organite, ELi mittekuuluvate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide jõupingutuste toetamisele, et oma volituste piires ära hoida kuritegevuse liike, mis on seotud kuritegelike organisatsioonide ja üksikisikute ebaseadusliku tegevusega, mis on seotud väike- ja kergrelvade, sealhulgas laskemoona, osade ja komponentide ebaseadusliku valdamise ja salakaubaveoga, ja selliste kuritegevuse liikide vastu võidelda.

EL tugevdab dialoogi ja koostööd väike- ja kergrelvade kontrolliga tegelevate piirkondlike organisatsioonidega, ühtlustades oma tegevused piirkondlike strateegiate ja tegevuskavadega.

Lääne-Balkani riigid ja Türgi

Kooskõlas komisjoni teatises „Lääne-Balkani riikide reaalne ELiga ühinemise väljavaade ning ELi tõhustatud koostöö nende riikidega“ esitatud strateegiliste eesmärkidega (julgeolekut ja rännet käsitlev juhtalgatus 2)⁴⁵ jätkab EL toetuse osutamist ÜRO arenguprogrammi Kagu- ja Ida-Euroopa väike- ja kergrelvade kontrolli keskusele (SEESAC). Samuti jätkab EL koostööd väike- ja kergrelvade kontrolli küsimustes asjakohaste piirkondlike organisatsioonidega ning võtab arvesse piirkondlikke algatusi nagu tegevuskava⁴⁶, milles käsitletakse ebaseaduslikke väike- ja kergrelvi Lääne-Balkani riikides. Üldisemalt jätkab EL toetuse osutamist piirkondlike konfliktide ärahoidmisele ja lahendamisele, kasutades selleks erinevaid vahendeid ja poliitikaid. Kõnealune strateegia keskendub tavarelvade kontrollile, mis on oluline osa ulatuslikumatest konfliktiennetuse ja terrorismivastase võitluse poliitikatest.

⁴⁵ COM(2018) 65 final, 6.2.2018 ja selle lisa.

⁴⁶ Londonis toimunud Lääne-Balkani tippkohtumisel võeti 10. juulil 2018 vastu piirkondlik tegevuskava, et leida 2024. aastaks Lääne-Balkani riikides kestlik lahendus väike- ja kergrelvade / tulirelvade ning nende laskemoona ebaseaduslikule omamisele, väärkasutamisele ja salakaubaveole.

Kuigi viimastel aastatel on eelkõige Kagu-Euroopas tehtud märkimisväärsed edusamme, piiravad väike- ja kergrelvade ning laskemoona ulatuslik valdamine, ebapiisavad ladustamistingimused, laialtlevinud ebaseaduslik valdamine ja rakendamisalased puudujäägid endiselt Lääne-Balkani osades piirkondades tulirelvade / väike- ja kergrelvade kontrollialaste jõupingutuste tõhusust. Selleks et tõhusamalt käsitleda ebaseaduslike tulirelvade pakkumist ja suuri relvavarusid, seatakse esmatähtsaks liigsete varude hävitamine, ebaseaduslike väike- ja kergrelvade dokumenteerimine ja päritolu kindlakstegemine, teabevahetus üleeuroopaliste, piirkondlike ja ülemaailmsete teabevahetuskanalite (nt Europol, Interpol) kasutamise kaudu ning ühisoperatsioonide väljatöötamine ja läbiviimine.

Meetmed:

- EL toetab jõupingutusi, mille eesmärk on vähendada väike- ja kergrelvade ning laskemoona liigseid varusid, vähendada ebaseaduslikku valdamist, võidelda kõrvaletoiemtamise ja relvade salakaubanduse vastu, parandada piirikontrolli, tõhustada väike- ja kergrelvade märgistamist, arvestuse pidamist, päritolu kindlakstegemist ja kõrvaldamisvõimsust, suurendada teadlikkust ning toetada õiguskaitseasutuste suutlikkust, võttes arvesse ELi pikaajalist toetust ÜRO arenguprogrammi Kagu- ja Ida-Euroopa väike- ja kergrelvade kontrolli keskusele (SEESAC), ning jätkuvalt toetada riiklikke kontrollisüsteeme ja võtta arvesse asjakohaseid piirkondlikke algatusi ebaseaduslike väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona vastu võitlemiseks nagu piirkondlik tegevuskava, et leida 2024. aastaks Lääne-Balkani riikides kestlik lahendus väike- ja kergrelvade / tulirelvade ning nende laskemoona ebaseaduslikule omamisele, väärkasutamisele ja salakaubaveole⁴⁷; seda algatust on toetanud Prantsusmaa ja Saksamaa;
- EL ja selle liikmesriigid tagavad sidusa koostöö liidu ja Lääne-Balkani riikide vahel, rakendades algatusi, et võidelda tulirelvade salakaubaveo vastu, nagu sätestatud organiseeritud ja rasket rahvusvahelist kuritegevust käsitlevas poliitikatsükli 2018–2021, mis hõlmab spetsiifilist operatiivset toetust tegevuskava (EMPACT tulirelvad)⁴⁸ kaudu ning ELi ja Lääne-Balkani riikide tegevuskava Lääne-Balkani riikide sisejulgeoleku integreeriva juhtimise (IISG) raames;

⁴⁷ Vt joonealune märkus 40.

⁴⁸ EMPACT – valdkondadevaheline kuritegevusega seotud ohte käsitlev Euroopa platvorm.

- EL ja selle liikmesriigid koordineerivad ELi jõupingutusi muude kahepoolsete, piirkondlike või mitmepoolsete algatuste osas, et vähendada kattumise riski ning parandada koostöö tõhusust piiriüleste kuritegude uurimisel kooskõlas nõukogu 13. detsembri 2016. aasta järeldustega⁴⁹; ning
- EL ja selle liikmesriigid loovad ja kasutavad täielikult ära sünergiaid Lääne-Balkani riikidesse saadetavate Europol kontaktametnike, SEESACi⁵⁰ ja ühinemiseelse abi rahastamisvahendi (IPA) järgmiste piirkondlike programmide vahel: „raske kuritegevuse vastu võitlemine Lääne-Balkani riikides“⁵¹ ning „organiseeritud kuritegevuse mõõtmine ja hindamine Lääne-Balkani riikides: tõendipõhise poliitikakujundamise toetamine“⁵².

Edasised sammud:

- Hinnatakse 2015.–2019. aasta tegevuskava tulirelvade salakaubaveo kohta, et hinnata selle tõhusust ebaseaduslike tulirelvade tarnimise ning nende suure varu probleemiga tegelemisel; ning organiseeritud kuritegevust käsitlevat ELi poliitikatsüklit laiendatakse võimalikult palju, et kaasata Lääne-Balkani riigid operatiivtegevustesse. Lääne-Balkani riike kutsutakse osalema valdkondadevahelise kuritegevusega seotud ohte käsitleva Euroopa platvormi spetsiifilistes projektides ja sisejulgeolekualase operatiivkoostöö alalise komitee kohtumistel, sealhulgas sellistel, mis toimuvad *ad hoc* korras ühiselt poliitika- ja julgeolekukomiteega, et arutada projekte.

⁴⁹ Järeldustes viidati vajadusele „tõhusa ja intensiivse piirkondliku ja rahvusvahelise koostöö järele, sealhulgas Europol ja Eurojustiga, ilma et see piiraks liikmesriikide seisukohti staatuse kohta“.

⁵⁰ ÜVJP rahastatud programm, 2017–2019, 6 508 136 eurot.

⁵¹ IPA 2017–2019, 13 miljonit eurot: Deutsche Gesellschaft für internationale Zusammenarbeit (Saksamaa rahvusvahelise koostöö agentuur).

⁵² IPA 2015–2019, 2 miljonit eurot: UNODC.

Idanaabus

Ida-Euroopa praegune ebastabiilsus on suurendanud ebaseaduslikku tulirelvakaubandust piirkonna erinevates riikides, nagu Ukraina. See kujutab märkimisväärset pikaajalist julgeolekuohtu nii Ukrainale kui ka ELile. Seega pakub ELi ja Ukraina vaheline koostöö selles küsimuses vastastikust huvi. EL jätkab kahepoolset koostööd Ukraina ja muude piirkonna riikidega ning integreerib süstemaatiliselt võitluse ebaseaduslike väike- ja kergrelvade vastu julgeolekuküsimusi käsitlevasse dialoogi naabruse partnerriikidega.

Meetmed:

- EL ja selle liikmesriigid integreerivad võitluse tulirelvade / väike- ja kergrelvade salakaubaveo vastu julgeolekuküsimusi käsitlevasse dialoogi naabruse partnerriikidega, nagu Ukraina;
- EL ja selle liikmesriigid loovad suhtluskanalid ELi ja Ukraina ekspertide vahel, määravad kontaktpunkti sujuva koostöö tagamiseks, suurendavad teadlikkust, jagavad parimaid tavasid ja oskusteavet ning teevad kindlaks koolitusvajadused ja muud kõrvalmeetmed selles valdkonnas Ukraina suutlikkuse tugevdamiseks; ning
- EL ja selle liikmesriigid jätkavad püsiva tehnilise ümarlauakohtumise raames Ukrainaga tööd, et käsitleda tulirelvade ebaseadusliku kaubanduse pakilist probleemi ja riske, mis on seotud selliste relvade sattumisega terroristide ja organiseeritud kuritegelike rühmituste kätte.

Laialdase piirkondliku mõjuga pikaleveninud relvakonflikte Lähis-Idas ja Põhja-Aafrikas õhutab jätkuvalt väike- ja kergrelvade kõrvalesuunamine ja nendega ebaseaduslik kauplemine.

Ebaseaduslikud väike- ja kergrelvad pärinevad selles piirkonnas paljudest allikatest, sealhulgas kehvalt turvatud varudest ning sealhulgas ELi liikmesriikide seaduslikust tootmisest ja lubatud ekspordist, mis on seejärel suunatud kõrvale ebaseaduslikele lõppkasutajatele.

Organiseeritud ja rasket rahvusvahelist kuritegevust käsitlev ELi poliitikatsükel 2018–2021 hõlmab konkreetseid operatiivmeetmeid sellistes piirkondades, et parandada koostööd ebaseadusliku tulirelvakaubanduse vastase võitluse osas. Kahepoolse koostöö süvendamine on väga oluline, et kogu piirkonnas tõhustada reageerimist ebaseadusliku tulirelvakaubanduse piiriülesele mõõtmele. Seetõttu tuleks ergutada ELi ning Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika riikide koostööd antud valdkonnas, pidades meeles vajadust vältida jõupingutuste dubleerimist ning tagada ühtsus ja kooskõlastatus ELi poolt toetatud või rahastatud algatustega.

Meetmed Lähis-Idas ja Põhja-Aafrikas:

- EL püüab julgeolekualase dialoogi kaudu tõhustada Alžeeriaga tehtavat koostööd tulirelvaveo kontrollimisel ning võitluses väikerelvadega ebaseadusliku kauplemise vastu;
- EL jätkab Tuneesia toetamist julgeolekusektori reformi ja piirihalduse valdkonnas peamiselt spetsiifilise rahastamisprogrammi kaudu, mis mõjutab otseselt ebaseadusliku tulirelvakaubanduse kontrollimist;

- EL edendab kõikide algatuste rakendamist, mis süvendavad koostööd Marokoga tulirelvade ja kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi kontrolli osas, nagu ette nähtud edasijõudnud riigi staatusest tulenevas ELi ja Maroko tegevuskavas⁵³;
- EL jätkab Liibanoni ja Jordaania toetamist organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemisel (sealhulgas pakub abi julgeolekusektori reformides ja tuge integreeritud piirihalduses) ning ebaseadusliku tulirelvakaubanduse kontrollimisel;
- EL jätkab ELi ning Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika koostöö tugevdamist ebaseadusliku tulirelvakaubanduse vastu võitlemisel, sealhulgas programmi Euromed Police IV⁵⁴ kaudu. Selle piirkondliku programmi eesmärk on parandada operatiivset ja strateegilist politseikoostööd Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika piirkonnas lõunapoolsete partnerriikide riiklike asutuse vahel ning ELi liikmesriikidega ja asjakohaste ELi asutustega nagu Frontex;
- EL toetab jätkuvalt ebaseaduslikele osalejatele kõrvalesuunamise seiret piirkonnas ning teabepõhise riski hindamise ja kõrvalesuunamisvastase võitluse meetmeid, võttes seejuures arvesse projekti iTrace⁵⁵ positiivseid tulemusi; ning
- EL toetab jätkuvalt kohalike õiguskaitse- ja julgeolekujõudude suutlikkuse suurendamist seoses füüsilise julgeoleku ja varude haldamisega, ülejäägi hävitamisega ning ebaseaduslike väike- ja kergrelvade dokumenteerimise ja päritolu kindlakstegemisega;
- EL toetab jätkuvalt Aafrika Liidu ja asjakohaste piirkondlike majandusühenduste jõupingutusi, et võidelda väike- ja kergrelvade ebaseadusliku kaubanduse vastu.

⁵³ Ühisettepanek: nõukogu otsus, mis käsitleb ELi seisukohta edasijõudnud riigi staatusest tuleneva EL-Maroko tegevuskava (2013–2017) rakendamist käsitleva soovitusel vastuvõtmise kohta assotsiatsiooninõukogus, mis on loodud Euroopa-Vahemere piirkonna lepinguga ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Maroko Kuningriigi vahel (* JOIN/2013/06 final - 2013/0107 (NLE)).

⁵⁴ <https://www.euromed-police.eu/>

⁵⁵ <https://www.conflictarm.com/itrace>

Põhja- ja Lõuna-Ameerika

Meede Põhja- ja Lõuna-Ameerikas: EL soovib saavutada sünergia asjaomaste Põhja- ja Lõuna-Ameerika riikidega ning piirkondlike organisatsioonidega, et vähendada väike- ja kergrelvade ebaseaduslikku levikut ja kaubandust eesmärgiga vähendada relvavägivalda ja kuritegevust⁵⁶.

3. JÄRELDUS JA JÄRELMEETMED

Käesolevas strateegias esitatakse ELile elemendid ühise lähenemisviisi jaoks selle kohta, kuidas käsitleda ebaseaduslike tulirelvade ning väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ohtu, samuti meetmete kogum, mida EL ja selle liikmesriigid peavad võtma ELi piires, ning ettepanekud koostöö tegemiseks ning väike- ja kergrelvade kontrolli abistamiseks ELi naabruses ning mujal maailmas.

Euroopa välisteenistus ja komisjon koostavad iga-aastaseid eduaruandeid käesoleva strateegia rakendamise kohta.

⁵⁶ UNODC 2013. aasta uuringu kohaselt põhjustati maailmas 2012. aastal tahtliku tapmise teel ligi poole miljoni inimese (437 000) surm. Üle kolmandiku nendest tapmistest (36 %) pandi toime Põhja- ja Lõuna-Ameerikas. Ligi pool tapmisohvritest on vanuses 15–29 ning tulirelvade kasutamine on antud piirkonnas eriti levinud, kus kaks kolmandikku tapmistest (66%) pannakse toime relvadega.